

Попова В. В.

доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник

лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання

Інституту професійної освіти НАПН України, Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8931-8880>

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Повномасштабна війна росії проти України, яка триває понад півтора року, зруйнувала та продовжує руйнувати соціальну, транспортну й енергетичну інфраструктуру країни; знищує житловий фонд, промислові підприємства та екосистему. Масштаб зруйнованих активів України й довкілля є безпрецедентним із часів Другої світової війни. Але чим далі, тим голосніше розгортається дискусія, якою має бути післявоєнна Україна, який вона матиме тип економічного розвитку, які галузі промисловості та експортні позиції стануть домінуючими.

Професійній освіті у відбудові повоєнної України належатиме визначальна роль. Від інших форм освіти її відрізняє безпосередній зв'язок теорії та практики. Участь у цьому процесі роботодавців дає можливість поєднати навчання в професійному закладі й на робочому місці. Усе це збільшує можливості для майбутнього працевлаштування молоді та дорослих. Із метою підвищення якості професійної освіти практикуються різноманітні форми співробітництва між державою й приватним сектором. Однією з його форм є державно-приватне партнерство (ДПП), яке на початку ХХІ ст. стало ще й потужним чинником економічного зростання та розвитку країни [1].

Вітчизняні теоретики й практики багато часу та уваги присвятили тому, щоб знайти й обґрунтувати оптимальний шлях запровадження ДПП у системі професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) в Україні. Наприклад, проведено дослідження з метою «виявити та охарактеризувати основні тенденції розвитку ДПП у сфері професійної освіти і навчання в країнах ЄС, з'ясувати можливості їх врахування у вітчизняній практиці партнерства в професійній (професійно-технічній) освіті України» [2, с. 6]; окреслено економічні передумови запровадження ДПП у сфері П(ПТ)О України [3] тощо.

У процесі відбудови вітчизняної економіки застосування механізму ДПП передбачає, що інноваційний приватний підприємець стає не лише інвестором робочих місць, а й партнером держави в підготовці (фінансуванні й навчанні) трудового капіталу. Здобута таким чином освіта буде найбільше наближена до кваліфікаційних вимог робочого місця конкретного підприємства.

Економічна доцільність запровадження ДПП у сфері професійної освіти полягає в тому, що держава залучає приватні інвестиції, але залишається активним гравцем у процесі управління цією соціально значущою сферою. При цьому держава відіграє вагомий роль як інституційний суб'єкт із забезпечення структурної функціональності в різних сферах суспільства шляхом активного

впливу на всі дотичні складові системи професійної освіти – освітні заклади, регіональні органи влади та місцевий бізнес.

Таким чином, метою ДПП у сфері П(ПТ)О є усунення бюджетного дефіциту, підвищення ефективності та покращення результатів від наданих послуг, що досягається завдяки залученню інновацій і потенціалу компетентності приватного сектору. Процес запровадження ДПП у сфері П(ПТ)О в Україні потребує законодавчо закріплених інституційних механізмів та нормативно-правової бази, конструктивних механізмів фінансування угод, дієвого інструментарію управління ризиками, комунікативних навичок партнерів для ведення результативного соціального діалогу, заздалегідь визначених механізмів моніторингу укладених угод, достатнього ресурсного потенціалу й високої мотивації партнерів [4, с. 16].

Фінансова підтримка з боку приватних партнерів є попередньою умовою для концептуалізації моделі проєктів ДПП у будь якій країні та стимулом для її запуску. Як показує зарубіжний досвід, на перше місце слід поставити людей «і переконатися, що ДПП забезпечує співвідношення ціни та якості. Тому перед початком реалізації проєкту важливо провести повний аналіз витрат і вигід» [5, с. 60].

Для фінансування проєктів з ДПП використовують два принципово різних джерела – державне та приватне. Їх відносна й абсолютна кількість та умови надходження коштів ретельно прописуються після попереднього узгодження між партнерами. Якщо в процесі запровадження ДПП переважає державне фінансування, то логічно виникає зв'язок між національними пріоритетами та стратегіями розвитку країни – національною, регіональною, місцевою тощо.

Домінування держави в процесі фінансування угоди з ДПП надає їй великі переваги: висувати перед партнерами певні вимоги, запроваджувати механізми моніторингу, проводити оцінку. Для тих же країн, де державне фінансування з тих чи інших причин обмежене, складно не тільки створювати ДПП, а й узагалі розвивати успішне співробітництво. За умови дефіциту державних бюджетів альтернативою виступають фінансові міжнародні донори та власні бюджети постачальників професійної освіти й навчання [6].

Фінансування сфери П(ПТ)О з державного або місцевих бюджетів здійснюється за таких умов:

З державного бюджету – за наявності державного замовлення в закладах П(ПТ)О та за професіями загальнодержавного значення, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. Державне фінансування може розподілятися на конкурсних засадах; в індивідуальному порядку; за рахунок власних коштів державними постачальниками послуг П(ПТ)О; за рахунок державних грантів, що надаються тим чи іншим партнерам поза конкурсом; відповідно до певних критеріїв, які встановлюють державні органи.

З місцевого бюджету – за наявності регіонального замовлення в закладах П(ПТ)О та інших закладах освіти державної та/або комунальної власності, що розташовані на території зазначених територіальних громад; для реалізації місцевої програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів і місцевої програми підтримки здобуття П(ПТ)О.

В Україні практикуються такі форми фінансування сфери П(ПТ)О з державного й місцевих бюджетів: формульне, багатоканальне [7] та різнорівневе [8]. На розвиток сфери П(ПТ)О надається стабілізаційна дотація й субвенції [9, с. 77].

Отже, Закон України «Про державно-приватне партнерство» [10] є універсальним, але не адаптованим до конкретних видів економічної діяльності та сфери П(ПТ)О; у ньому не деталізовано механізм координації дій і розподілу відповідальності між державними й приватними зацікавленими сторонами, якщо останніми виступають міжнародні організації та установи, а особливості застосування цього закону у форс-мажорних обставинах, у воєнний час або в період воєнного стану взагалі не згадуються, такі ситуації навіть не прописані. Тобто зазначений закон потребує суттєвого доопрацювання в частині сфери П(ПТ)О, залучення до ДПП міжнародних партнерів; застосування його під час війни або для післявоєнної відбудови країни.

В Україні також напрацьовано певні механізми фінансування сфери П(ПТ)О. Але обмеженість її фінансування навіть у передвоєнний період, незважаючи на диверсифікацію його джерел (із центральних і місцевих бюджетів), призвела до істотного скорочення закладів освіти, учнів та падіння престижності робітничих професій. Тому механізми фінансування сфери П(ПТ)О потребують доопрацювання й адаптації до умов післявоєнної відбудови України.

Список використаних джерел

1. Paoletto G. Public Private Sector Partnerships: An Overview of Cause and Effect. *Public-Private Partnership in the Social Sector: Issues and Country Experiences in Asia and the Pacific*. Tokyo : Asian Development Bank Institute, 2000. P. 35-54.
2. Радкевич В. О. Тенденції розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. *Professional Pedagogics*. 2022. № 2 (25). С. 4–13. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.4-13>.
3. Попова В. В. Економічні передумови запровадження державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в Україні. *Professional Pedagogics*. 2022. № 1 (24). С. 101–110. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.101-110>.
4. Vecchi V., Taurelli S., Meer M. Public-private partnerships for skills development / European Training Foundation. 2020. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2816/422369>.
5. Guidebook on Promoting Good Governance in Public-Private Partnerships / United Nations. 2008. URL: <http://www.unecce.org/index.php?id=2147>.
6. Шилепницький П. І., Петрова І. П. Можливості публічно-приватного партнерства для інноваційного розвитку промисловості. *Економіка та управління національним господарством*. 2020. № 47. С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure47-10>.

7. Decentralising vocational education and training in Ukraine: Momentum for action / European Training Foundation (ETF), 2017. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/F493C808D50687D1C12581B600445CA5_VET%20decentralisation%20Ukraine.pdf.

8. Три слони професійно-технічної освіти. *Освітня експертна група УГП* : веб-сайт. URL: <http://education-ua.org/ru/articles/1329-tri-slioni-profesijno-tekhnichnoji-osviti> (дата звернення: 12.10.2023).

9. Фінансування освіти в Україні. *Освітня аналітика в Україні*. 2020. № 3(10). С. 66–81. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/66_81_Finansuv_osvity.pdf.

10. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.